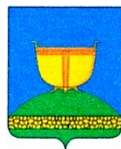

**СОВЕТ ЯМАШУРМИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЫСОКОГОРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

422735, Республика Татарстан, Высокогорский район,
С.Ямашурма, ул.Советская, 5

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЯМАШИРМЭ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

422735, Татарстан Республикасы, Биектау районы,
Ямаширмэ авылы, Совет ур.,5

Тел./факс: +7(84365) 777-02, e-mail: Yamash.Vsg@tatar.ru

**РЕШЕНИЕ
01 июня 2018 ел**

**КАРАР
№ 88**

**Татарстан Республикасы Биектау
муниципаль районы Ямаширмэ авыл
жирлеге муниципаль берәмлеге
территориясен төзекләндерү
кагыйдэләрен раслау**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының «жирлекләренң, шәһәр округларының, шәһәр эчендәге районнарның территорияләрен төзекләндерү кагыйдэләрен әзерләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында» 2017 елның 13 апрелендәге 711-ПР номерлы бoерыгы нигезендә, «Ямаширмэ авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, " Ямаширмэ, Ямаширмэ авыл жирлеге Советы,

КАРАР БИРЭ:

1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмэ авыл жирлеге «муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» 2007 ел, 23 нче август, 427 нче номерлы карары
2. «Ямаширмэ авыл жирлеге Советының "Ямаширмэ авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү, чисталыкны һәм санитар тәртипне тәмин итү кагыйдэләрен раслау турында" 2015 ел, 26 май, 72 нче карары үз көчен югалткан дип санау хакында " 2015 ел, 26 май, 72 нче карары
3. Әлеге карар Биектау муниципаль районының Интернет челтәрендә рәсми сайтында урнаштыру юлы белән халыкка житкерелергә тиеш <http://vysokaya-gora.tatarstan.ru/> Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат порталында <http://pravo.tatarstan.ru/> кулланучылар-ru/.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Ямаширмэ авыл жирлеге башлыгы

Ф. К. Мухтаров

Расланган:
Ямаширмә Советы Карары Белән
Биектау авыл жирлеге
ТР муниципаль районы
2018 елның 1 июне, № 88

Кагыйдә

Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл
жирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләнדרү эшләрә алып бару
өчен жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында.

1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. Төп нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Ямаширмә авыл
жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләнדרүнең әлеге кагыйдәләре
(алга таба - кагыйдәләр) Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы
Ямаширмә авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру һәм
карап тоту буенча эшләрне башкару тәртибен (алга таба-кагыйдәләр) билгели - авыл
жирлеге) санитария кагыйдәләре нигезендә, жирлектә чисталык һәм тәртип тәэмин
итү буенча бердәм нормалар һәм таләпләр, биналар (торак йортларны да кертеп),
Корылмалар һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча таләпләр, тиешле
Биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы
кыяфәтенә карата, аларны төзекләнדרү буенча эшләр исемлеге һәм аларны үтәүнең
ешлыгы билгеләнә, шулай ук биналарның (бүлмәләренң) һәм корылмаларның тирә-
юньне төзекләнדרүдә катнашу тәртибен, авыл жирлеге территориясен төзекләнדרү
(урамнарны яктыртуны да кертеп), территорияләрне яшелләнדרү, кече архитектура
формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

1.2. Әлеге Кагыйдәләренң хокукый нигезе-Россия Федерациясе
Конституциясе, "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми
принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон, "халыкның
санитар-эпидемиологик иминлеге турында" 30.03.1999 ел, № 52-ФЗ Федераль закон,
"житештерү һәм куллану калдыклары турында" 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль
закон, 2002 елның 10 гыйнварындагы Федераль закон. СНИП "сәнәгать
предприятиеләренң генераль планнары", СНИП 2.07.01-89 " шәһәр төзелеше.
Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү", СНИП III-10-75 " житештерү
һәм кабул итү кагыйдәләре. Территорияне төзекләнדרү" темасына семинар-
киңәшмә, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык
министрлыгының 2017 елның 13 апрелендәге боерыгы белән расланган Муниципаль
берәмлекләр территорияләрен төзекләнדרү буенча нормаларны һәм кагыйдәләрне
эшләү буенча методик рекомендацияләр. № 711/пр (алга таба-методик
рекомендацияләр), «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы
Ямаширмә авыл жирлеге " муниципаль берәмлеге Уставы.

1.3. Жирлектәге территорияләрне төзекләнדרү һәм санитар тоту өчен
жаваплы субъектлар булып тора:

1) дәүләт яки муниципаль милектәге территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча - әлеге объектларның хужалары һәм (яки) аннан файдаланучылары (физик һәм юридик затлар);

2) дәүләт яки муниципаль милектә булган, өченче затларга биләүгә һәм (яки) файдалануга тапшырылмаган территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча-дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары;

3) милекнең башка рәвешләрендәге территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча - объектлар һәм территорияләр милекчеләре (физик һәм юридик затлар).

Территорияләрне төзекләндерү һәм санитар тоту буенча бурычлар йә төзекләндерү һәм санитар карап тоту өчен җаваплы субъектлар йә төзелгән килешүләр нигезендә башка затлар тарафыннан үтәлә.

1.4. Биектау муниципаль районының Ямаширмә авыл жирлегә башкарма комитетына территорияләрне җыештыру һәм санитар тоту, чисталыкны һәм тәртипне саклау, эшләрнең үтәлешен координацияләү, Эшләрнең срокларын һәм сыйфатын контрольдә тоту буенча килешүләр һәм муниципаль контрактлар төзү йөкләнә.

1.5. Әлеге кагыйдәләр, аларның ведомствога каравына һәм милек рәвешләренә бәйсез рәвештә, барлык оешмалар, жирлек территориясендә үз эшчәнлекләрен гамәлгә ашыручы шәхси эшмәкәрләр, жирлек территориясендә яшәүче яки яшәүче барлык гражданныр (алга таба - оешмалар һәм гражданныр) тарафыннан үтәлергә тиеш.

Статья 2. Төп терминнар һәм төшенчәләр

2.1. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре - Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, шулай ук Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү элементларына карата таләпләрне, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәрү тәртибен һәм вакытын билгели торган муниципаль хокукый акт;

2.2. Территорияне төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планировка, конструктив җайланмалар, үсемлек компонентлары, төрле жиһазлар һәм бизәү төрләре, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган корылмалар, тышкы реклама һәм төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган мәгълүмат.

2.3. Шәһәр мохите-ул билгеле бер территориядә яшәү мохитен характерлаучы һәм бу территориядә яшәүнең уңайлылыгын билгели торган табигый, архитектура-планлаштыру, экологик, социаль-мәдәни һәм башка факторлар җыелмасы. Әлеге документ кысаларында «шәһәр мохите» төшенчәсе шәһәрнекеләргә дә, авыл халкына да кулланыла.

2.4. Юл өслегенә капитал ремонт ясау-юл киеме һәм өслек, Җир өслеге һәм юл корылмалары тулысынча торгызыла торган эшләр комплексы, тузган конструкцияләрне һәм детальләрне алмаштыра яки аларны иң нык һәм озак вакытка алыштыра, ремонтлана торган юл өчен билгеләнгән нормалар чикләрендә

автомобильләрнең хәрәкәт интенсивлыгы артуны һәм төп йөкләнешләрен исәпкә алып, юлның геометрик параметрларын арттыра.

2.5. Шәһәр мохитенең сыйфаты-территориянең һәм аның өлешләренең комплекслы характеристикасы, ул халыкның төрле катламнары өчен көндәлек тормыш уңайлыгының дәрәжәсен билгели.

2.6. Шәһәр тирәлеген комплекслы үстерү-жирлек тормышының барлык дәрәжәләрендә иң яхшы тәҗрибәләргә һәм технологияләргә яхшырту, яңарту, трансформацияләү, куллану, шул исәптән инфраструктура, идарә итү, технологияләр, шәһәр халкы һәм ширкәтләр арасында коммуникацияләргә үстерү.

2.7. Шәһәр мохитенең сыйфат критерийлары - шәһәр мохитенең сыйфат параметрларын үлчәүгә туры килә торган сан ягыннан һәм сыйфат ягыннан.

2.8. Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы-жирлек территориясендә куркынычсыз, уңайлы һәм кызыклы тирәлек булдыру өчен төзекләндерү элементларының минималь ярашуы.

2.9. Шәһәр мохитенең сыйфатын бәяләү-халыкның тормыш сыйфатын күтәрү һәм территориянең жәлеп итүчәнлеген арттыру максатларында территорияне төзекләндерү һәм үстерү буенча чаралар исемлеген эзәрләү һәм нигезләү өчен жирлек территориясендә шәһәр тирәлеге элементларының билгеләнгән критерийларга туры килү-килмәве турындагы объектив таныклыкларны алу процедурасы.

2.10. Жәмәгать кичкелләре-жирлек территорияләре, алар халык өчен даими ачык, шул исәптән мәйданнар, урамнар, жәяүлеләр зоналары, скверлар, парклар. Статусы жәмәгать пространствосы күздә тоту булмау өчен түләү баруы. Иҗтимагый кичкелләр резидентлар һәм кунаклар тарафыннан төрле максатларда, шул исәптән аралашу, ял итү, спорт белән шөгыйльләнү, гражданның жыелышлары үткөрү, эшмәкәрлек эшчәнлеген алып бару, гамәлдәге законнар таләпләрен исәпкә алып файдаланыла ала.

2.11. Төзекләндерү объектлары - жирлек территориясендә төзекләндерү эшләре алып барыла.

2.12. Юл-торақ һәм магистраль урамнарның машиналар йөрү өлешләренә, борылыш мәйданнарына яқын юл.

2.13. Төзекләндерү проекты-текст һәм график формадагы материаллардан торган һәм территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект чишелешләрен (шул исәптән чәчәкләрен) билгели торган документлар.

2.14. Төзекләндерү объекттын үстерү-гамәлдәге Төзекләндерү объектларының, аларның аерым элементларының яңа һәм сыйфатлы торышын яхшыртуга юнәлдерелгән эшләргә тормышка ашыру.

2.15. Төзекләндерү объекттын карап тоту-төзекләндерү объектларының, аларның аерым элементларының тиешле техник, физик, эстетик халәтәндә тоту.

2.16. Шәһәр тирәлеге субъектлары-торақ пунктта яшәүчеләр, аларның жәмәгатьчелеге, иҗтимагый, эшлекле оешмалар, хакимият органнары һәм торақ пункт үсешенә йогынты ясый торган башка социаль-иқтисадый тормыш субъектлары вәкилләре.

2.17. Катты өслек - юл киёмнәре составындагы юл катламы.

2.18. Территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын,

башка чүп-чар, карны жыю, чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тээмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар.

2.19. Муниципаль заказчы-Биектау муниципаль районының Ямаширма авыл жирлеге башкарма комитеты яки аның жирлекне төзекләндерү, жыештыру һәм санитар чистарту буенча эшләр башкаруга, хезмәт күрсәтүгә вәкаләтле органы.

2.20. Махсулаштырылган оешма-санитар чистарту һәм төзекләндерү өлкәсендә гамәлдәге законнар нигезендә эшчәнлек алып баручы, кирәкле ресурслар һәм тиешле рөхсәт документлары (лицензия) булган предприятие, оешма, учреждение яки юридик зат оештырмыйча эшкуар.

2.21. Калдыкларны туплау-аларны алга таба эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, урнаштыру максатларында унбер айдан да артык вакытка калдыклар туплау.

2.22. Подрядчы-Россия Федерациясе Граждан кодексы нигезендә заказчылар белән төзелә торган подряд килешүе һәм (яки) муниципаль контракт буенча эшләрне башкаручы физик һәм юридик затлар.

2.23. Шәһәр территориясе-жирлекнең юридик һәм физик затларга милек хокукында яисә башка хокукта (арендадан тыш) булмаган территориясе.

2.24. Предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм башка хужалык итүче субъектлар территориясе-мәйданы, чикләре, урыны, хокукый статусы һәм законда каралган хокукларда юридик һәм физик затларга максатчан билгеләнеше белән бирелгән (беркетелгән) башка характеристикалары булган территория.

2.25. Якындагы территория-биш һәм унбиш метрдан да ким булмаган территория, шул исәптән тротуарлар, газоннар һәм яшел зоналар, турыдан-туры биналар, корылмалар, шул исәптән индивидуаль торак йортлар чикләренә, шулай ук предприятие, оешма, учреждение, башка хужалык итүче субъектлар һәм индивидуаль торак йортлар территориясе чикләре буенча билгеләнгән киртәләргә туры килә.

Якындагы территориядә 0-15 метр интервалында юл якын-тирә территориянең барлык объектлар өчен, шул исәптән индивидуаль торак йортларны да кертеп, якын-тирәдә урнашкан очракта, юлның якын чите яки бордюрный таш булып тора, ул урамның машиналар йөрү өлешен чикли.

Бер-берсенә якын урнашкан объектлар (ишегалды эчендә) өчен төрле милек формасындагы һәм хезмәт күрсәтүнең гомуми территориясе белән жыештыру чиге тигез арада уза. Линия корылмаларының һәм коммуникацияләрнең жир өсте өлешләренә якын-тирә территория-корылмаларның һәм коммуникацияләрнең тышкы линиясеннән һәр якка 6 метрдан да ким булмаган жир участогы.

Аерым торучы объектлар өчен якындагы территория радиусы әлеге объектның жир кишәрлеге чикләреннән унбиш метр тәшкит итә. Янәшәдәге территория бушлык, шәһәр урманнары, башка төзелмәгән территорияләр булган очракта, янәшәдәге территориянең киңлеге аерым торучы объектлар буларак билгеләнә.

2.26. Беркетелгән территория - әлеге территорияне төзекләндерү һәм санитар тоту максатларында физик һәм юридик затлар яки шәхси эшмәкәрләр белән килешү, килешү нигезендә беркетелгән ижтимагый эһәмияттәге (гомуми файдаланудагы

территория, якын-тирә территория) территориянең бер өлеше.

2.27. Каты коммуналь калдыклар-физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан аларны торак урыннарда куллану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган һәм физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар составы буенча охшаш калдыклар керә.

Калдыкларның элге төрен барлыкка китерү нормативлары муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә.

2.28. Территорияләрне санитар чистарту - каты көнкүреш калдыкларын жыю, чыгару.

2.29. Рәхсәтсез чүп-чар ташлау-житештерү һәм куллану калдыкларының үз белдекләре белән ташлану (урнаштыру) яки 50 кв.метрдан артык майданда һәм 30 кубометрдан артык майданда жыелуы нәтижәсендә барлыкка килгән.

2.30. Ишегалды территориясе - торак бина янындагы һәм анда яшәүче затларның гомуми кулланылышында булган, периметр буенча торак биналар, корылмалар һәм киртәләр белән чикләнгән жир кишәрлегенең бер өлеше.

2.31. Вакытлыча төзелеш - төзелешкә рәхсәт бирүне таләп итми торган капитал төзелеш объектлары булмаган объектлар, тирәнрәк фундаментлар, жир асты биналары төзүне күздә тотмый, инженерлык коммуникацияләрен су астына алуны таләп итми һәм эшнең чикләнгән вакыты белән характерлана. Аларга павильоннар, киосклар, навеслар, палаткалар, металл гаражлар һәм башка шундый объектлар керә.

2.32. Газон-төзекләндерү элементы, ул үз эченә кискен үләнне һәм башка үсемлекләрне ала.

2.33. Күләме 2 м² дан артмаган конструкция дивары өслеге буенда урнашкан элмә такталар реклама характерындагы мәгълүматлар булмаган федераль законнар нигезендә кулланучыга мәжбүри мәгълүматны ачу яки тарату өчен билгеләнгән.

2.34. Жәмәгать транспорты тукталышы-павильон, эскәмияләр һәм чүп савытлары, бер үк вакытта урнаштыру өчен билгеләнгән чикләр һәм тукталышлар күрсәткечләре белән жиһазландырылган махсус билгеләнгән территория.

2.35. Тротуар-1 метрдан да ким булмаган киңлектәге урамнар һәм юллар буенда каты өслеккә ия жәяүлеләр зонасы.

2.36. Урам - транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен жайлаштырылган яисә жайлаштырылган, жир полосасы яисә торак пунктлар чикләрендә урнашкан ясалма корылманың өслеге, шул исәптән тиз йөрешле һәм көйләнә торган магистраль юлы, жәяүлеләр һәм парк юлы, фәнни-житештерү, сәнәгать һәм коммуналь-склад зоналарында (районнарда) юл.

2.37. Биналарның фасады-бинаның тышкы ягы яки корылманың.

2.38. Яшел үсентеләр-агач, агач-куак, куак һәм үлән үсемлекләре-ясалма һәм табигый үсемлекләр.

2.39. Яшел үсентеләрне зарарлау-жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, үсешне туктатмау.

2.40. Яшел үсентеләрне юк итү-үсешнең туктатылуына китерә торган яшел үсентеләрне зарарлау.

2.41. Яшел утыртмаларның торгызу бәясе-Муниципаль милектәге яшел үсентеләргә зыян китергән өчен түләнә торган, яшел үсентеләрне санкцияләнмәгән күчереп утыртканда яисә сүткәндә, шулай ук аларны зыян күргән яки юк иткәндә алына торган зыянны матди компенсацияләү . ;

2.42. Стационар ваклап сату сәүдә челтәре-махсус жиһазландырылган һәм сәүдә алып бару өчен билгеләнгән биналарда (павильоннар, киосклар) урнашкан объектлар.

2.43. Стационар булмаган вак-төяк сәүдә челтәре-төрле һәм күпләп сату (палаткалар, прилавкалар, лоткалар, арбалар, кәржиннәр, автоприцеплар, автолавкалар, автоцистерналар һ.б.) принципларында эшли торган объектлар, аларны урнаштыру жирлек башкарма комитеты раслаган стационар булмаган сәүдә объектларын урнаштыру схемасы белән билгеләнгән.

2.44. Кулланучылар-милекчеләр, арендаторлар, баланс тотучылар, жирдән файдаланучылар.

2.45. Яшел хужалык объекты-үсемлекчелек (чүптән тыш), билгеле бер территориядә архитектура-Ландшафт ансамбле, шул исәптән Яшел хужалык жиһазлары (парклар, урман парклары, скверлар, газоннар, яшел зоналар һ.б.).

2.46. Жирлек территориясен чистартуның Генераль схемасы - ул калдыкларны жыю, даими рәвештә бетерү, урнаштыру, шулай ук калдыкларны жыю, зарарсызландыру һәм эшкәртү методларын, торак пунктларның территорияләрен чистарту һәм жыештыру системасы өчен махсус машиналар, механизмнар, жиһазлар һәм инвентарьлар, калдыкларны урнаштыру һәм эшкәртү объектларын төзү, реконструкцияләү һәм рекультивацияләү, калдыкларны изоляцияләү, урнаштыру һәм эшкәртү объектларын төзү, реконструкцияләү һәм рекультивацияләүнең максатчанлыгын билгели һәм тәэмин итә торган территориаль-планлаштыру документы булып тора., әйләнә-тирә мохиткә зарарлы матдәләрнең элэгүен булдырмау максатларында, махсус саклагычларда алга таба да файдаланылырга тиеш түгел.

Бүлек 2. САНИТАР ЧИСТОРТУ ҺӘМ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ЖИРЛЕК ТЕРРИТОРИЯСЕ

Мәкалә 3. Жирлек территориясен санитар чистарту

3.1. Юридик һәм физик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, үзләренең милек хокукында яки башка әйбер хокукында яки жир кишәрлекләренең һәм яқын-тирә территорияләренең (шәхси йортлар, предприятие, оешма, учреждение территорияләрендә) үз вакытында һәм сыйфатлы чистартылуын, гамәлдәге законнар һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә, төзекләндерү элементларын (юлларны, тротуарларны, газоннарны, кече архитектура формаларын, яктырту, су бүлүне һ. б.) жимерүне һәм жимерүне тәэмин итәргә бурычлы., үз белдеген белән төрле төрдәге хужалык һәм вакытлыча корылмалар төзү.

3.2. Каты көнкүреш калдыкларын жыю, вакытлыча саклау, даими чыгару һәм территорияләрне жыештыру системасын оештыру әйләнә-тирә мохитне саклау һәм

Кеше саулыгы өлкәсендә Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән экологик, санитар һәм башка таләпләр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

3.3. Житештерү һәм куллану калдыклары халык һәм яшәү тирәлеге өчен куркынычсыз булырга һәм Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, жирле үзидарә органнарының санитар кагыйдәләре һәм башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиешле житештерү, куллану, зарарсызландыру, транспортлау, саклау һәм күмелергә тиеш.

3.4. Жирлек территориясен чистарту һәм чистартуның барлык төрләре буенча чаралар үткөрү чираты, эш күләмнәре, чистарту системасы объектларын жыю системасы һәм методлары, урнаштыру билгеләнгән тәртиптә расланган генераль чистарту схемасы нигезендә билгеләнә.

3.5. Житештерү һәм куллану калдыкларын санкцияләnmәгән чүплекләрдә урнаштырган затларны ачыклау, житештерү һәм куллану калдыкларын бетерү һәм чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү муниципаль Төзекләндерү кагыйдәләре нигезендә әлеге территорияләргә жыештыруны тәмин итәргә тиешле затлар исәбенә башкарыла.

3.6. Жир кишәрлегендә, торак яки торак булмаган бинада үзенең көнкүреш һәм хужалык эшчәнлеген башкаручы, аренда килешүе яки милекче белән башка килешү нигезендә калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерүне мөстәкыйль оештырмаган очракта, әлеге житештерүче калдыкларын жыю, чыгару һәм утильләштерү буенча бурычлар алда аталган күчәмсез милек объектлары милекчесенә йөкләнә.

3.7. Катты коммуналь калдыкларны жыюның билгеләнгән тәртибен тәмин итү һәм аны үткөрү өчен җаваплылык калдыкларны жыю һәм вакытлыча саклау урыннарының милекчеләренә йөкләнә.

3.8. Ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны чыгару әлеге ремонтны башкаручы затлар тарафыннан мөстәкыйль башкарыла.

3.9. Конкрет махсулаштырылган оешмаларга, юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм гражданның тарафыннан беркетелгән гомуми кулланылыштагы урыннарны, майданнарны, урамнарны һәм юл челтәрен чистарту эшләрен оештыру Ямаширма авыл жирлеге башкарма комитетына йөкләнә.

3.10. Конкрет махсулаштырылган оешмаларга, юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм гражданның беркетелгән гомуми кулланылыштагы урыннарны, майданнарны, урамнарны һәм юл челтәрен чистарту өчен җаваплылык муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә подрядчыга йөкләнә.

3.11. Бүлү полосаларының санитар торышы, шулай ук юл йөрү өлешендәге коймаларны, тротуарларны һәм юлларны төзекләндерүнең башка элементларын карап тоту буенча эшләргә оештыру муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә муниципаль заказчыга йөкләнә.

3.12. Аеру полосаларының санитар торышы, шулай ук юлларның машиналар йөри торган өлеше коймаларын, тротуарларны һәм юлларны төзекләндерүнең башка элементларын карап тоту өчен оператив идарә хокукында булган затларга җаваплылык йөкләнә.

3.13. Эшләргә оештыру һәм ваклап сату урыннарының санитар торышы һәм хезмәтләр күрсәтү өчен җаваплылык әлеге төр эшчәнлекне гамәлгә ашыручы

затларга ваклап сату (күчмә) сәүдәсен оештыру хокукына рөхсәт нигезендә йөкләнә.

3.14. Якын-тирә газоннарда, сәүдә палаткалары, киоск һ. б. түбәләрдә савытлар саклау рөхсәт ителми.

3.15. Жәмәгать транспорты тукталышларын карап тоту һәм санитар торышы өчен эшләрне оештыру (баланстагы тукталышлардан тыш) муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә муниципаль заказчыга йөкләнә.

3.16. Жир өсте һәм грунт суларын урамнардан, юллардан, тротуарлардан бүлеп бирү өчен билгеләнгән канауларны, торбаларны һәм дренажларны карап тоту һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту өчен җаваплылык муниципаль заказчыга бюджет финанславы нигезендә йөкләнә. Ведомство су бүлү корылымалары һәм системалары тиешле ведомстволарга яки Коммуналь предприятиеләр белән килешүләр буенча хезмәт күрсәтелә.

3.17. Электр тапшыру линияләрен, газ, су үткәргеч һәм жылылык челтәрләрен, трансформатор подстанцияләрен (ТП), бүлү пунктларын (РП) урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен бүлеп бирелгән территорияләрне җыештыру һәм чистартуны элекке челтәрләрдән, электр тапшыру линияләрен һәм объектларны файдаланучы оешмалар көче һәм чаралары белән башкарырга киңәш ителә. Элекке пунктта күрсәтелгән челтәр хужасыз булса, территорияләрне җыештыру һәм чистартуны хужасыз мөлкәтнең сакланышын тәмин итү һәм алардан файдалану турында килешү төзелгән оешмалар башкарырга киңәш ителә.

3.18. Жәмәгать бәдрәфләрен карап тоту һәм Санитар торыш өчен эшләрне оештыру, жәмәгать бәдрәфләренең санитар нормаларына туры китереп, объектлар балансында булган предприятиеләргә йөкләнә.

3.19. Муниципаль берәмлек территориясен җыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкаруга гражданның жәлеп итүне Ямаширма авыл җирлеге башкарма комитеты карары нигезендә башкарырга кирәк.

3.20. Жирлек территориясендә тыела:

- территорияләрне металл лом, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, шлак һәм башка калдыклар белән пычрату, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычрату, калдыклар чүпкеге урнаштыру . ;

- калдыкларны, калдыкларны җыю өчен махсус бирелгән урыннардан һәм контейнерлардан тыш, урнаштыру, юынты суларны су бүлү каналларына, кюветларга, рельефка, яңгыр канализациясенә Су кабул итү коеларына ташлау;;

- стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук ял итү өлкәсендә хезмәт күрсәтү өлкәсе объектларын (аттракционнар, надувные батутлар, велосипедларны прокатка алу, роликлар һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен файдаланыла торган башка шундый объектлар), билгеләнгән тәртипне бозып урнаштыру.;

- Яшел утыртмаларда (агачларда, куакларда һ. б.), Көнчыгыш торбаларда, урам коймаларында, асфальт һәм плитка катламнарында һәм бу максатлар өчен билгеләнмәгән башка урыннарда реклама-мәгълүмати материаллар урнаштырырга;;

- автотранспорт чараларын юарга һәм чистартырга, елга һәм сулыклар ярларында, ишегалларында һәм урамнарда, күпләп йөри торган урыннарда, елга һәм сулыклар ярларында кер юу һәм келәмнәр ясарга;;

- йөкне сүс белән ташу, тракторларны авыл урамнарына асфальт белән

капланган чабу;

- юлларны пычратучы, тузанлы йөкләр, эретмәләр, яфраклар, брезент капламыйча калдыклар, бу максатлар өчен жиһазланмаган машиналарда сыек йөкләр ташырга;;

- урамнарны, мәйданнарны, гомуми файдаланудагы ишегалды территорияләрен жир эшләре башкаруга тиешле рөхсәтән башка казу, шулай ук жир эшләрен башкаруга рөхсәт белән билгеләнгән срокта казу урыннарын тиешле халәتكә китерү буенча чаралар күрмәскә ;

- бу максатлар өчен билгеләнмәгән грунт, чүп-чар, калдыклар, кар, бозны чүп-чардан арындыру һәм чүп-чардан арындыру;;

- урамнарда, тротуарларда, газоннарда төзелеш материалларын туплау, гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларны һәм йортларга керү юлларын ябу;

- тәртип, кәгазь, чүп-чарны газоннарда, тротуарларда, урам, мәйдан, ишегалды территорияләренә, паркларга, скверларга һәм башка жәмәгать урыннарына ташларга;;

- бакча диваннары, эскәмияләр, пачкаты, чүп савытларын, урам утлары фонарьларын бозарга яки юк итәргә, башка кече архитектура формалары;

- биналарда һәм корылмаларда язулар ясарга һәм кияргә;

- сметаларны һәм көнкүреш калдыкларын кое капкачларына, яңгыр канализациясенә Су кабул итү рәшәткәләренә, лотокларга, кюветларга ташларга;;

- чүп-чарны, яфракларны һәм коры үләнне, тараны, житештерү калдыкларын яндыру, учак ягу, шул исәптән предприятиеләренә һәм шәхси йортларның эчке территорияләрендә;

- әлеге максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда урам сәүдәсен оештырырга;

- челтәрләргә һәм коммуникацияләргә үз белдегә белән тоташырга;

- фасадларны үз белдегә белән үзгәртеп корырга, барлык типтагы гаражлар урнаштырырга, билгеләнмәгән урыннарда тышкы мәгълүматны йөртүчеләр, кече архитектура формалары урнаштырырга, жир кишәрлекләренә киртәләрен тиешле рөхсәтсез урнаштырырга . ;

- яшел үсентеләргә ватарга, бозарга һәм юк итәргә, кәүсәләрдәге үз белдегә белән үрчетелгән пычакларны, гамак һәм таган агачларына элөп куярга, киём киптерү өчен бауларга элөп куярга, аларга кадак сугарга.;

- повреждать һәм уничтожить газоннар;

- атларны, хайваннарны һәм башка хайваннарны, балалар һәм спорт мәйданчыкларында, мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, мәктәпләр һәм башка уку йортлары территорияләрендә, сәламәтлек саклау объектлары һәм административ учреждениеләр территорияләрендә, газоннарда, халык ял итә торган урыннарда, шулай ук атларны, хайваннарны һәм башка хайваннарны, кошларны халык күпләп су коену өчен билгеләнгән урыннарда йөртүгә юл куярга.

Мәкалә 4. Төзекләндерү элементлары.

4.1. Яшелләндерү-территорияне төзекләндерү һәм Ландшафтлы оештыру элементы, ул жирлек тирәлеген үсемлек компонентларын актив кулланып формалаштыруны, шулай ук жирлек территориясендә элек барлыкка килгән яки

башта булган табигый мохитне саклауны тээмин итэ.:

4.1.1. Яшеллэндерүнең төп төрләрә булып массивлар, төркемнәр, солитерлар, тере киртэләр, кулислар, боскетлар, шпалерлар, газоннар, чәчәклекләр, утыртмаларның төрле төрләрә (аллея, гади, букет һ.б.) тора.

Урамнарны, мәйданнарны, паркларны, скверларны, паркларны, паркларны төсле итеп бизәү, шулай ук ландшафт архитектурасы объектларын капитал ремонтлау һәм реконструкцияләү эшләрен Ямаширмә авыл жирлеге башкарма комитеты белән килештереп башкарырга кирәк.

4.1.2. Объектлар территорияләрен яшеллэндерүне проектлаганда киңәш ителә:

- гамәлдәге үсемлекне, агач үсемлекләренең һәм үлән катламының торышын бәяләргә;

- агач үсемлекләренең корыган зыяннарын ачыклау, аларны бетерү буенча чаралар эшләү;

- ял итү зонасының гомуми мәйданының 80% ыннан да ким булмаган күләмдә үлән катламын, агач-куак һәм яр буе үсемлекләрен саклауны тээмин итәргә.

4.1.3. Жирлек территориясендә ике төрле яшеллэндерү кулланыла: стационар - үсемлекләргә грунтка утырту һәм мобиль-үсемлекләргә махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).

4.1.4. Су белән тээмин итү, ташландык суларны агызу һәм канализация, газ, жылылык белән тээмин итү, электр линияләре инженерлык челтәрләреннән 2 метрдан да ким булмаган арада агачлар утыртуны гамәлгә ашырырга.

4.2. Катлам:

4.2.1. Өслек өслеген каплау жирлек территориясендә Куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартлары тээмин итә, шулай ук әйләнә-тирәлекнең архитектур-сәнгать кыяфәтен формалаштыра.

4.2.2. Жирлек территориясен төзекләндерү максатыннан түбәндәге капламалар билгеләнә:

- каты (капиталь) - асфальт-бетон, цемент-бетон, табигый таш һ. б. материаллардан ясалган монолит яки жыелма командалар.;

- табигый яки ясалма коелучы Материаллардан (ком, вак таш, гранитлы чүплекләр, керамзит, резин крошка һ. б.) ясала торган йомшак (капиталь булмаган) - табигый хәлдәге, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган бәйләгечләр белән ныгытылган яки ныгытылган коры катнашмалар.;

- үлән катламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган газоннар - газоннар;

- катнаш - представляющие ярашуы катлам күрсәтелгән югарырак (мәсәлән, плитка, утопленная бу газон, һ.б.).

Проектта кулланыла торган өслек төрен ныклы, ремонтка яраклы, экологик яктан чистартырга ярамый.

4.2.3. Каплам төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә кабул итәргә кирәк: каты - проектлау вакытына гамәлдә булган иң чик йөкләнеше, характерны һәм хәрәкәт составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып; йомшак - аерым төр территорияләргә (балалар, спорт мәйданчыкларын, этләргә урамда йөртү өчен мәйданчыкларны, жәяү йөрү юлларын һ.б. объектларны) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекле үзенчәлекләрен исәпкә алып; газон һәм

экологик объектлар буларак катнаш.

4.2.4. Каты өслек төрлөрөн коры халәттә элү коэффициенты 0,6, юешлектә 0,4 коэффициенты белән билгеләргә киңәш ителә. Кафель, метлах плиткасы, жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә ясалма һәм табигый таштан ясалган плитәләрне каплау, баскыч баскыч баскычларында, керү төркемнәре түбәләре майданчыкларында кулланылмаска кирәк.

4.2.5. Проектлаганда, өслек суларын чыгаруны тәэмин итә торган каты өслек өслеген каплауны күздә тотарга кирәк.

Куәт зонасында урнашкан агачларга саклауның башка төрләре (өстәл рәшәткәләре, бордюрлар, периметраль эскәмияләр һ.б.) булмаганда, кәүсәдән 1,5 метрдан да ким булмаган радиуста капламаларның саклагыч төрлөрөн: вак таш, галечное, газон чәчеп, "кәрәз" не күздә тотарга киңәш ителә. Саклагыч катлам бер дәрәжәдә яки жәяүлеләр коммуникацияләренә өслеге югарырак булырга мөмкин.

4.3. Борт ташлары:

4.3.1. Тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында юл борт ташлары куярга кирәк. Борт ташлары машиналар йөрү өлешен нормативтан 150 мм да ким булмаган күләмдә арттыру белән билгеләнә, ул өслекләр ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

4.3.2. Автотранспортның газонга бәрелүенә юл куймас өчен, газон белән хәрәкәт итү өлеше капланган урыннарда борт ташлары куела.

4.3.3. Газонны саклау һәм жәяүлеләр тротуарларын каплау өчен газон дәрәжәсеннән кимендә 50 мм, ким булмаган арада 0,5 мм артыклык бирүче бакча борты куела.

4.4. Баскычлар, баскычлар, пандуслар:

4.4.1. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән Тайпылганда жирлек территориясендә баскычлар урнаштыру күздә тотыла.

4.4.2. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка массалы объектлар урнашкан урыннарда төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар йортларында һәм баскычларда аларны пандус белән жиһазландыруны күздә тотарга кирәк.

4.4.3. Пандус булырга тиеш үтәлгән берничә материал белән шероховатой текстурой өслеге башка горизонтальных канавок. Киртәләү пандусы булмаган очракта 75 мм биеклектәге киртәләү бортинын һәм поручнины күздә тотарга кирәк.

4.4.4. Баскычның яки пандусның ике ягы буенча да 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге 800-920 мм биеклектәге поручнины күз алдында тотарга кирәк, ул кул белән колачлау өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм ераклыкта тора.

4.5. Коймалар:

4.5.1. Жирлек территориясендә төзекләндерү максатларында жир участоклары һәм оешмалар, рекреацион зоналар чикләре буенча 0,3-3,0 м биеклектәге коймалар (декоратив, саклагыч) куллануны күздә тотарга рөхсәт ителә.

Жәмәгать, торақ, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон коймаларны проектлаштыру тыела. Тышкы кыяфәтне жирлек администрациясе белән билгеләнгән тәртиптә килештергән очракта, декоратив металл коймалар куллану рөхсәт ителә.

Шәхси торақ төзелешендәге жир участоклары коймаларының максималь

биеклеге, тышкы кыяфәте һәм конструкцияләре муниципаль берәмлекнең жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнә.

4.5.2. Киртәләрне проектлауны, аларның урнашуына һәм гамәлдәге нормаларга, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогына, индивидуаль проектлау проектларына карап башкарырга кирәк.

4.5.3. Жирлектәге магистральләр һәм транспорт корылмалары коймаларын ГОСТ Р 52299, ГОСТ 26804 ГОСТ нигезендә проектларга кирәк.

4.5.4. Газоннар тоташкан урыннарда, автотранспорт стоянкаларына, автомобильләр китү һәм газон аша тропларны таптату урыннарында 0,5 метрдан да ким булмаган биеклектәге саклагыч металл коймалар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4.5.5. Жир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда 1,1-3,0 м биеклектәге киртәләрне проектлаганда, ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирүче киртәләр конструкцияләрен күздә тотарга кирәк.

4.5.6. Интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре житештерү зоналарында агачлар үсү урыннарында, яше, агач тоқымына һәм башка характеристикаларга карап, 0,9 м (һәм аннан күбрәк) диаметрлы саклагыч өстәл киртәләрен күздә тотарга кирәк.

4.6. Кече архитектура формалары:

4.6.1. Кече архитектура формаларына (МАФ) түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү өчен жайланмалар, су жайланмалары, шәһәр жиһазлары, муниципаль берәмлек территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жайланмалар.

4.6.2. Су корылмаларына фонтаннар, эчәргә яраклы фонтанчиклар, бюветлар, декоратив сулыклар керә.

4.6.3. Эчәргә яраклы фонтанчиклар ял итү зоналарында һәм кешеләр күпләп жыела торган урыннарда урнашкан. Эчәргә яраклы фонтанчик урнаштыру урыны һәм аңа яқын килүне каты өслек белән жиһазларга кирәк, биеклеге өлкәннәр өчен 90 см һәм балалар өчен 70 см дан да артмаска тиеш.

4.7. Муниципаль берәмлек жиһазлары:

4.7.1. Муниципаль берәмлек жиһазларына түбәндәгеләр керә: жәмәгать киңлекләре, рекреация һәм ишегаллары территорияләрендә урнашкан ял скамейларының төрле төрләре; өстәл уеннары, жәйге кафелар өчен майданчыкларда скамей һәм өстәлләр һ. б.

4.7.2. Урнаштыру скамей кирәк күздә тотарга каты төрләрен каплау яки фундамент. Ял итү зоналарында, урман паркларында, балалар майданчыкларында йомшак катламнарга эскәмияләр урнаштыру рөхсәт ителә.

4.7.3. Өслеге скамья өчен ял башкарыла Агачтан Белән Төрле төрләре водоустойчивой эшкәртү.

Бәлки үтәргә скамья һәм өстәлләр берсе агач пень-бура, бүрәнәләр һәм плах, юк, сколов һәм кискен углов.

4.8. Спорт жиһазлары:

4.8.1. Спорт жиһазлары-ул халыкның барлык яшь төркемнәре өчен билгеләнгән, спорт, физкультура майданчыкларында урнашкан жиһаз.

4.8.2. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт

жиһазлары завод житештерүүндө дө, махсус эшкөртөлгөн өслөклө бүрөнөдөн һәм борыслардан эшлэнгән булырга мөмкин.

4.9. Балалар майданчыклары:

4.9.1. Балалар майданчыклары төрлө яшьтәге балалар өчен уеннар һәм актив ял итү өчен билгелэнгән.

4.9.2. Мәктәпкәчә һәм мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен балалар майданчыкларын торак төзелешә участогында, кече һәм урта мәктәп яшендәге майданчыкларны, комплекслы уен майданчыкларын төркем яки микрорайон Территорияләрендә, спорт-уен комплексларын һәм шуу урыннарын торак район паркларында урнаштырырга киңәш ителә.

4.9.3. Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 м, комплекслы уен майданчыклары-40 м, спорт - уен комплекслары-100 м дан да ким булмаска тиеш.

4.9.4. Тарихи яки югары сыйфатлы төзелеш шартларында майданчыкларның күләме территориаль мөмкинлекләргә бәйлә рәвештә, балалар майданчыгы урнашчак урынга якин территориядә яшәүчә күпчеләк халыкның ризалыгы белән, торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән 10 метрдан да ким булмаган ераклыкта кабул ителәргә мөмкин.

4.9.5. Балалар майданчыклары транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш майданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, чүп-чар жыю урыннарыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан изоляцияләнергә тиеш.

4.10. Спорт майданчыклары:

4.10.1. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгылләнү өчен билгелэнгән.

4.10.2. Спорт майданчыклары чикләреннән алып торак йорт тәрәзәләренә кадәр минималь ераклыкны, майданчыкның тавыш характеристикасына карап, 20дән 40 м га кадәр кабул итәргә киңәш ителә.

4.10.3. Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементлары исемлегенә йомшак һәм газон капламалары, спорт жиһазлары керә.

4.10.4. Майданчыклар 2,5-3 м биеклектәге чөлтәрлө коймалар белән жиһазландырылырга тиеш, ә спорт майданчыклары янәшәсендәге урыннарда - 1,2 м биеклектә.

5 Статья. Урамнарны яктыртуны оештыру

5.1. Урамнар, юллар, майданнар, ижтимагый территорияләр, торак йортлар территорияләре, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләре, жирлек башкарма комитеты раслаган расписание буенча, тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

5.2. Урамнарны яктырту чөлтәрләрен төзү, эксплуатацияләү, агымдагы һәм капитал ремонтлау махсулаштырылган оешмаларга башкарыла.

5.3. Яктырту жиһазлары эшендә электр үткәргечләреннән өзелүенә яки терәкләргә зыян китерүгә бәйлә барлык яктырту жиһазлары эшендә житешсезлекләр ачыкланганнан соң, ут жиһазларының миләкчеләре (хужалары) тарафыннан юкка чыгарылырга тиеш.

5.4. Жирлек территориясендә тыела:

- үткәргечләрне һәм кабельләрне урам яктырту челтәрләренә һәм яктырту жиһазларына үз белдегәң белән тоташтыру;;

- урам яктырту челтәрләрен һәм яктырту жиһазларын үткәргечләрнең текә ярлары, терәк-таяныч, изолятор зыян күргән очракта эксплуатацияләү.

5.5. Урамнарны яктыртуны оештыруга карата техник таләпләр гамәлдәге техник нормалар һәм тиешле электр белән тәмин итү челтәрләрен проектлауга кагыйдәләр белән билгеләнә.

5.6. Тышкы яктырту өчен урамнарны яктырту өчен билгеләнгән энергияне саклый торган яктырткычлар кулланырга кирәк. Урам яктырту жайланмаларын монтажлаганда бер юлда яки бер юлда бер генә ут баганалары, терәк һәм кронштейн куллану рөхсәт ителә.

5.7. Светильникларны проект биеклегә, элмә тактасы, наклон почмагы, яктырткычлар һәм яктыртыла торган участкага кагылышлы нигезләмә нигезендә монтажларга кирәк.

5.8. Крепление светильников булырга тиеш ышанычлы һәм исключать мөмкинлегә иреккә үзгәртү нигезләмәсен светильника эксплуатация процессында.

5.9. Урам-юл челтәре элементларын тәүлек якты вакытында яктырту яктырткычлары булу рөхсәт ителми, ремонт эшләрен башкару өчен кыска вакытлы кертелүдән тыш.

5.10. Тышкы яктырту челтәрләренәң төзелешен, үзгәртеп корылышын, ремонттын һәм торышын тиешле челтәрләренәң милекчеләре (баланс тотучылары) контрольдә тоту.

5.11. Челтәрләренәң милекчеләре (баланс тотучылары) тышкы яктырту челтәрләренәң энергия нәтижәлеләген арттыру буенча чаралар күрә, шул исәптән челтәрләренә һәм урамнарны яктырту белән идарә итү системаларын реконструкцияләү һәм модернизацияләү.

Мәкалә 6. Урналар

6.1. Халык күпләп йөри торган урыннарда, урамнарда, пассажир транспорты тукталышларында, сәүдә объектларына керү урыннарында урналар куела.

Жирлек территориясендә урналар урнаштыру (күчерелергә мөмкин) милекчеләр, биналар, корылмалар яки аларда биналардан, шулай ук жир кишәрлекләре чикләрендә - төп һәм якын-тирә территория чикләрендә мөстәкыйль башкарыла.

6.2. Чүп савытлары төзек хәлдә, тулысынча, ләкин көненә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чистартылырга тиеш.

6.3. Чүплекләренә карап тоту һәм санитар торышы өчен җаваплылык 6.1. п. күрсәтелгән затларга йөкләнә. Шулай ук якын-тирә территорияләренә җыештыручы оешмалар, учреждениеләр, предприятиеләр, сәүдә оешмалары да катнашты.

6.4. Чүплекләренә урнаштыру җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәт итүен, инвалид һәм балалар коляскалары йөрүен исәпкә алып башкарыла.

6.5. Тыелган:

- чүп савытларын чүп-чар белән тулыландыру;

- тротуарларга һәм газоннарда чүп-чар сибү , шул исәптән чүп савытларын

алмаштырганда;

- чүп-чар белән пакетларны 3 сәгатътән артык вакыт эчендә территорияне жыештыру эшләрән башкарганнан соң урнаштыру.

7 Статья. Биналарның, корылмаларның, коймаларның фасадларын карап тоту

7.1. Милекчеләр, биналар, корылмалар, корылмалар (шул исәптән вакытлыча), электр линияләре, кече архитектура формалары, мәгълүмат конструкцияләре, терәкләр, кронштейннар, тышкы яктырту жайланмалары һәм элементә чөлтәре һәм башка төзекләндерү элементларын кулланучылар (шул исәптән вакытлыча), әлеге объектларны аларның техник халәтендә тотарга тиеш. Күрсәтелгән объектлар чиста булырга, үз белдегәң белән урнаштырылган мәгълүмати, (яки) реклама конструкцияләре, язулар өслегендә булмаска, шулай ук коррозиягә ия булмаска тиеш.

7.2. Эчтәлек фасадларын биналар (шул исәптән торақ йортлар) үз эченә ала:

- конструктив элементларның һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, канатларын һәм аерым баскычларны, спусклар һәм баскычлар коймаларын, декоратив детальләренә һәм башка конструктив элементларны эксплуатацион күрсәткечләрен тоту.;

- водостокларның, водосток торбаларның һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм карап тотылуын тәмин итү;

- герметизация, тегү һәм тегү тегүләр, ярыклар һәм сайлау;

- отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту.;

- тәрәзә юу;

- биналарны, корылмаларны һәм корылмаларны техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары белән каралган башка таләпләренә үтәү.

7.3. Бина фасадларын һәм аларның конструктив элементларын үз белдегә белән яңадан жиһазландыру тыела. Биналарның фасадларын һәм аларның конструктив элементларын яңадан жиһазландыру Россия Федерациясә законнары таләпләренә туры китереп башкарыла.

7.4. Биналар, корылмалар, корылмаларның фасадлары күзгә күренерлек зыян китерергә тиеш түгел, шул исәптән фасад өслегенә 5% тан артыгын били торган бизәкләү катламының жимерелүе, су үткәргеч торбалар, каргалар һәм чыгарылмаларның фасадлары.

7.5. Окрашенные өслегә фасадлар булырга тиеш равными, однотонным, башка таплар һәм поврежденных урыннар.

7.6. Биналарның, торақ йортларның, коймаларның, корылмаларның (шул исәптән вакытлыча) фасадларын буяу, Капиталь һәм ағымдагы ремонтты аларның техник торышына һәм тышкы кыяфәтенә карап башкарыла.

7.7. Цоколейларны һәм фасадларны ремонтлау дымлы чистарту мөмкинлегә бирүчә материаллар белән башкарыла.

7.8. Балкон, козырек конструкцияләренәң жимерелү билгеләрен ачыклаганда, милекчеләр, биналарның, корылмаларның, корылмаларның баланс тотучылары,

идарәче оешмалар кешеләрнең иминлеген тәмин итү һәм мәғлүматның алга таба үсешен кисәтү буенча кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

7.9. Белем, Корылмалар фасадларын реконструкцияләү, шулай ук тәрәзә һәм ишек юлларын урнаштыру, алыштыру әлеге Кагыйдәләр нигезендә билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

Мәкалә 8. Сезонлы жыештыру үткәргә таләпләр

8.1. Гомуми кулланылыштагы территорияләрне, шулай ук көзге-кышкы чорда тирә-юнь территорияләрне жыештыру 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр бара. Һава шартларына бәйле рәвештә, кискен салкыннар башлану, кар яву һәм көзге-кышкы жыештыру вакытында салкын һава торышы урнашу сәбәпле, авыл жирлегә башкарма комитеты карары белән үзгәртелергә мөмкин.

8.2. Көзге-кышкы чорда территорияне жыештыру бер үк вакытта кар, боз, чүп-чар чыгаруны күздә тоту.

8.3. Һава шартларына карап, каты өслекле территорияләр кардан, боздан һәм кардан бөтен киңлеккә кадәр чистартылырга тиеш.

8.4. Бозлавыкта, беренче чиратта, бозлавыкка каршы материаллар белән чистартылган ком яки рөхсәт ителгән ком, күтәрелеш (шул исәптән баскычлар), чатлар, жәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру майданчыклары, жәяүлеләр кичүе, тротуарлар чистартыла һәм коела.

8.5. Юлларны, майданнарны, тротуарларны, юлларны кардан чистартуны кар яву белән үк башларга кирәк. Кар күпләп явканда һәм кар ташыган вакытта тротуарларны һәм жәяүлеләр юлларын кардан чистарту автотранспортның һәм жәяүлеләрнең иминлеген тәмин итүне исәпкә алып, барлык кар яву вакытында башкарылырга тиеш.

8.6. Биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның кар, боз сөңгеләре, кәрниз элмәкләре, балкон, саклагыч козыреклар, элмә һәм башка чыгыш ясаучы конструкцияләрен, түбәләрне, боз сөңгеләрен, балконнарны чистарту бурычы мондый объектларның милекчеләренә йөкләнә.

8.7. Түбәләрне кардан чистарту һәм боз сөңгеләрен бетерү жәяүлеләр өчен саклык чараларын кулланып тәүлекнең якты вакытында башкарыла. Шулай ук вакытта агачларны, куакларны, электр үткәргечләрне, элемент линияләрен, башка милекне саклау буенча чаралар күрелә. Ташландык кар һәм боз көн саен эшләр тәмамланганнан соң жыештырыла.

8.8. Кар, боз, чүп-чар чыгару закон тарафыннан калдыкларны жыю һәм чыгаруға карата билгеләнгән таләпләр нигезендә башкарыла.

8.9. Жәйге жыештыру 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр бара. Жәйге жыештыру түбәндәге чараларны үз эченә ала: себерү, чүп-чар жыю, үләнне чабу, чистарту, коймаларны буяу.

8.10. Үләнне чабу кирәк булган саен башкарыла (үләннәрнең рөхсәт ителгән биеклегенә 20 см дан да артмый).

8.11. Үлән чабуны тәүлекнең якты вакытында башкарырга кирәк. Яңгыр, кую томан вакытында үлән чабу (50 метрдан кимрәк күренеш булганда) һәм көчле җил булганда гына тыела.

9 Статья. Гомуми файдаланудагы территорияләрне сезонлы жыештыру һәм санитар чистарту эшен оештыру

9.1. Гомуми кулланылыштагы территорияләрне сезонлы жыештыру һәм санитар чистарту эшләрэн оештыру жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан башкарыла.

9.2. Жирлек башкарма комитеты гомуми файдаланудагы территорияләрне даими жыештыру һәм санитар чистарту эшен оештыра.

9.3. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклаганда, әлеге территория чистартылырга тиеш.

9.4. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклаганда, мөрәжәгать яисә әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә вәкаләтле орган күрсәтмәсе нигезендә, әлеге территорияләрне жыештыру гомуми файдаланудагы урыннар территориясендә рөхсәтсез калдыклар урнаштыруда гаепле затлар даирәсен билгеләү буенча чаралар үткәргәннән соң билгеләнгән срокта башкарыла.

9.5. Рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклау кызыксынучы затларның, хәбәрләрнең, шулай ук бүтән мәгълүмат чыганакларының, шул исәптән массакуләм мәгълүмат чараларының мөрәжәгатьләре буенча гамәлгә ашырыла.

10 Статья. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрэн башкаруга төп таләпләр

10.1. Авыл жирлегә территориясендә юл, төзелеш һәм башка жир эшләре башкару Биектау муниципаль районы Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе тарафыннан бирелгән тиешле эшләр башкаруга рөхсәт нигезендә башкарыла.

10.2. Жир асты коммуникацияләрен яки төзелеш эшләренең башка төрләрен салганда төзелеш һәм ремонт оешмалары гаебе белән башкарылган юл катламнарының жиимерелүен һәм жиимерелүен, жиимерелүен һәм жиимерелүен жирлек башкарма комитеты белән рөхсәттә (ордерда) килештерелгән вакытта, эшләр башкаруга рөхсәт (ордер) алган оешмаларга тулысынча бетерергә кирәк.

10.3. Эшләр тәмамланганнан соң 24 сәгать дэвамында, ел фасылына карамастан, юлның машиналар йөрү өлешен каплау аварияләрсез транспорт хәрәкәтен тәмин итү һәм механикалаштырылган жыештыру мөмкинлеге кысаларында торгызылырга тиеш. Аны ачканнан соң, юл киеме конструкциясе гамәлдәге конструкциядә бозылган төзеклекне торгызу турында килешүдә (килешүдә) күрсәтелгән срокларда, әмма 1 айдан да соңга калмыйча - язгы-жәйге чорда, 2 айдан да соңга калмыйча - көзге-кышкы чорда торгызылырга тиеш.

10.4. Жир эшләрэн башкаручы зат, эшләрне башкару урынында, үзе белән рөхсәт күчermәсе һәм эшләрне оештыру план-схемасына ия булырга тиеш.

10.5. Эшләр башкаручы затлар, юл, төзелеш, авария һәм башка жир эшләрэн башкару өчен җаваплы вазыйфаи затлар әлеге кагыйдәләр, төзелеш нормалары, кагыйдәләр, техник регламентлар, стандартлар, төзелеш һәм эшләр башкару өлкәсендә башка норматив актлар, Россия Федерациясенен, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, жирлекнең муниципаль

хокукый актлары нигезендә эшләр алып барырга тиеш. 10.6. Киеренкелек астында булган кабельләрнең яки гамәлдәге газүткәргечләрнең сак зонасында эшләр башкаруны эшләр җитәкчесе, бу коммуникацияләрдән файдаланучы оешма вәкилләренең турыдан-туры күзәтүе астында башкаруга кирәк.

10.7. Җир эшләре барышында коммуникацияләр, җир асты корылмалары яки шартлаткыч материаллар проектында күрсәтелмәгән җир эшләре ачыкланган очракта, җир эшләре тиешле органнарның, шулай ук коммуникацияләрнең хужаларының рөхсәтен алганчы туктатылырга тиеш.

10.8. Юл катламнарын, тротуарларны, газоннарны ачканда, тиешле эшләр башкарганда туфракның уңдырышлы катламын саклау һәм куллану тәэмин ителә.

10.9. Төнге вакытта эшләмәүче механизмнар һәм машиналар юлларның машиналар йөрү өлешеннән арынырга тиеш.

Жәяүлеләрнең иминлеген тәэмин итү өчен, җир эшләре башкаручы затлар, перилалы түшәмнәр һәм күперләргә бер-берсеннән 200 метрдан да ким булмаган арада урнаштырырга бурычлы.

10.10. Подрядчы оешмалар һәм эшләр башкару өчен җаваплы затлар, Россия Федерациясе законнары һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә, күрсәтелгән эшләргә сыйфатсыз башкарган һәм бозылган төзекләндерү элементларын (объектларын) торгызган өчен җаваплы.

10.11. Җир эшләргә рөхсәтсез (ордер) җитештерү аларны җитештерүче затны бозылган төзекләндерү эшләргә торгызган вазифаларынан азат итми.

10.12. Административ җаваплылыкка тарту бозылган төзекләндерү эшләргә торгызган буенча вазифалардан азат итми.

10.13. Эшләр башкаруга рөхсәт биргән Орган, гамәлдәге законнар нормалары белән билгеләнә торган тиешле эш төрләргә башкару тәртибен, шулай ук ордерда билгеләнгән эшләргә башкару шартларын (эшләргә алып бару вакыты, ысулы), Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә гаепле затларны җаваплылыкка тарту белән, эшләргә алып баруга рөхсәтне юкка чыгарырга хокуклы.

10.14. Авыл җирлегә территориясендә юл, төзелеш һәм башка җир эшләргә башкару тыела:

- аларны җитештерүгә рөхсәтсез юл, төзелеш һәм башка җир эшләргә башкару;;
- тарихи һәм мәдәни ядкярләр территориясендә мәдәни мирас объектларын саклау буенча тиешле орган рөхсәтеннән башка, аларга зыян китерү, җимерелү яки юкка чыгару куркынычы тудыручы җир эшләргә башкару;;

- гамәлдәге корылмаларга, коммуникацияләргә, яшел үсентеләргә һәм төзекләндерү элементларына зыян китерү ; ;

- Материалларны эш урынына рөхсәттә билгеләнгән эш башлану срогыннан алдарак китергә;;

- турыдан-туры урам һәм юлларның йөрү өлешендә эремә һәм бетон эзерләргә;

- коелардан, траншеялардан һәм котлованнардан газоннарга, яшел үсентеләр территориясеннән, тротуарлардан һәм урамнарның һәм юлларның машиналар йөри торган өлешеннән су сибәргә;;

- урамнар, юллар, тротуарлар, газоннарда Җир һәм төзелеш чүп-чарын эшләр

тәмамланганнан соң калдыру ; ;

- төзелеш материалларын туплау өчен артык (рөхсәттә билгеләнмәгән) майданнарны биләп торырга, рөхсәттә билгеләнгән чикләргә чыккан территорияләргә киртәләргә;;

- ишегалдына керү юлларын һәм керүләргә йөкләргә, Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәтен бозарга;;

- ағачлар, куаклар, газоннар, юллар, урамнар, тротуарлар, эшләр башкару өчен бүлөп бирелмәгән территорияләргә Жир һәм төзелеш материаллары белән күмәргә.

11 Статья. Сәүдә объектлары янындагы территорияне карап тотуга һәм төзекләндерүгә карата таләпләр

11.1. Ваклап сату объектларын рөхсәтсез урнаштыру тыела.

11.2. Жирлек территориясендә стационар булмаган сәүдә объектларын (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объектларны) муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә һәм дәүләт милке чикләнмәгән жир кишәрлекләрендә урнаштыру, стационар булмаган сәүдә объектын (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объект) урнаштыру тыела.

11.3. Стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыру вакыты, шартлар, техник характеристикаларга карата таләпләр стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыру рөхсәтендә яки стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыруга (эксплуатацияләүгә) килешүдә билгеләнә.

11.4. Жир һәм төзелеш-монтаж эшләре таләп ителгән сәүдә объектлары өчен жир эшләрен башкаруга рөхсәт алу таләп ителә.

11.5. Сәүдә объектын демонтажлаганнан соң, мондый объектның милекчәсе (кулланучы) янындагы территорияне төзекләндерергә бурычлы.

11.6. Төрле объектларны (манекеннар, чыдам меню һ.б.), мондый жир кишәрлекләренә милек хокукы рәвешләренә бәйсез рәвештә, сәүдә объектын янындагы жир кишәрлекләренә урнаштыру тыела.

11.7. Стационар булмаган сәүдә объектлары (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объектлар) хужалары янындагы территориянең тиешле санитар-техник торышын тәэмин итәләр.

11.8. Стационар сәүдә объектларын оештыру, санитар нормаларны һәм кагыйдәләргә, шулай ук әлегә Кагыйдәләргә таләпләрен үтәп, бердәм тәртиптә рөхсәт ителә.

12 Статья. Калдыкларны жыю һәм чыгаруны оештыруда катнашу

12.1. Жирлек территориясендә каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым) буенча эшчәнлекне оештыру гамәлдәге законнар һәм әлегә Кагыйдәләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

12.2. Барлык төр калдыкларны жыю, жыю һәм чыгару калдыкларның хужалары тарафыннан калдыкларны жыю һәм ташу эшчәнлеген гамәлгә ашыручы индивидуаль эшмәкәр белән төзелгән каты коммуналь калдыклар белән эш итү буенча хезмәт күрсәтүгә гамәлдәге законнарда каралган шартнамәләр нигезендә оештырыла.

12.3. Калдыкларны чыгару гамәлдәге законнар нигезендә урнаштырылган урнаштыру объектларына башкарыла.

12.4. Калдыктарны жыю графиклары калдыктарны чыгаруның уңайлылыгын тээмин итэргэ тиеш.

13. Халыкның аз хэрэкэтләнүче төркемнәре өчен торак мохитеннән файдалану мөмкинлегенә карата аерым таләпләр

13.1. Торак тирәлеген, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы булуын, әлеге объектларны гамәлдәге закон нормалары нигезендә өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тээмин итүне күздә тотарга киңәш ителә.

13.2. Өлкән яшьтәге кешеләрне һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итә торган техник чараларны һәм жайланмаларны проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документларына туры китереп, яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга киңәш ителә.

14 Статья. Ижтимагый катнашуны оештыру принциплары

14.1. Ижтимагый катнашуның барлык формалары барлык кызыксынучы яктарны тулысынча жәлеп итүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, теләсә нинди үзгәрешләренә проектлауда чагылдыруга, проектларны тормышка ашыру максатларына һәм планнарына ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен гамәлгә ашыручы барлык субъектларны бергә туплауга һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

14.2. Территорияне төзекләндерү проектлары буенча ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлаштыруның һәр этабы нәтижеләре буенча оештырырга киңәш ителә.

14.3. Территорияне төзекләндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, жирлек халкының фикерен исәпкә алып, ачыктан-ачык кабул ителергә тиеш.

14.4. Халыкка һәм башка тормыш субъектларына төзекләндерү һәм әйләнә-тирә мохитне комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәгълүмат житкерү һәм мәгълүмат алу дәрәжәсен арттыру өчен әлеге юнәлешләр буенча барлык мәгълүмат Биектау муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырыла.

14.5. Комплекслы төзекләндерү проектларын тормышка ашыру һәм карарлар кабул итү процессында гражданның катнашу өчен ижтимагый катнашуның түбәндәге формалары булырга мөмкин:

- территорияне үстерү буенча максатларны һәм бурычларны уртақ билгеләү, әйләнә-тирә мохит проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;

- сайлап алынган территориядә активлыкларның, функциональ зоналарның һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;;

- жиһазлар, капитал булмаган объектлар, кече архитектура формаларын, аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларын, стиль чишелешен, материалларны тикшерү һәм сайлау;;

- территориянең функциональ зоналашуын исәпкә алып, типтагы катламнарны сайлап алу буенча консультацияләр ; ;

- яшеллэндерүнең күздә тотылган төрләре буенча консультацияләр;
  - яктырту һәм яктырту жиһазларының фаразланган төрләре буенча консультацияләр ; ;
  - проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар буенча фикер алышу;
  - проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар, шул исәптән жирле халык (олылар һәм балалар), эшмәкәрләр, күрше территорияләрнең милекчеләре һәм башка кызыксынган яклар белән проект карарларын килештерү.
- 14.6. Проектларны гамәлгә ашырганда, планлаштырыла торган үзгәрешләр һәм бу процесста катнашу мөмкинлекләре турында жәмәгатьчеләккә мәгълүмат житкерүне тәмин итәргә кирәк.

15 Статъя. Эчтәлек йорт хайваннары һәм кошлар

15.1. Йорт хайваннарын һәм кош-кортны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш.

15.2. Йорт хайваннары хужалары үз питомецларының эскрементларын жыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

15.3. Авыл жирлегендә яшәүчеләр тарафыннан авыл хужалыгы хайваннары (сыерлар, сарык, кәжәләр, дунгызлар һәм башка) һәм кош-кортларын карап тоту шәхси торак йортлар территорияләрендә рөхсәт ителә.

15.4. Барлык продуктлы хайваннар (эре мөгезле терлек, кәжәләр, сарыклар, дунгызлар, атлар) биркования юлы белән мәжбүри рәвештә теркәлергә тиеш.

15.4. Йорт хайваннарын көтү урыннарында, хужасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында чыгарырга рөхсәт ителә.

15.5. Йорт хайваннарын урамда 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр йөртергә рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда йөргәндә хужалар урамнарда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.

15.6. Этләрне торак һәм изоляцияләнгән биналардан уртак ишегалларына һәм урамга кыска поводкада һәм бордникта гына алып чыгарырга була, чөнки өч айга кадәр щенков кала.

15.7. Хужалар йорт хайваннары һәм ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар майданчыклары, скверлар, майданнар, шулай ук торак йортлар подъездлары белән пычрануга юл куймаска тиеш. Этләрне, мөчеләрне һәм башка вак хайваннарны урамда йөргән вакытта хужа үзе белән йорт хайваннарының табигый күнегүләрен тулысынча жыештыруны тәмин итүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар майданчыкларда чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

15.8. Этне поводкадан урамда гына чыгарырга була. Булмаганда махсус билгеләнгән майданчыкларда жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән буш урыннарда, кабымлыкларда һәм башка урыннарда йөрү рөхсәт ителә.

15.9. Этләрне дрессировкалау бары тик яхшы койма белән әйләндереп алынган майданчыкларда яки жирлек территориясендә генә үткәрелергә мөмкин.

15.10. Йорт хайваннарын юллардан тәүлекнең якты вакытында гына узып китәргә кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынрак

жибәрергә кирәк.

Йорт хайваннарын асфальт өслекле юлда грунт юлларыннан һәм сукмактардан узып китү мөмкинлеге булганда алып бару тыела.

15.11. Йорт хайваннарын урамда калдырганда терлекләр хужалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлекләрне куып чыгаруга киткән чыгымнарны каплай.

15.12. Йорт кәжәләре йорт яны территорияләре эчендә яки көтүлекләрдә хужалар күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

15.13. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә юл куярга;;

2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коену;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениеләргә хайваннарга юл куярга;

4) торак пунктлар территориясендә озата бармыйча гына хайваннар һәм кошлар чыгару;

5) исерек хәлдә булган затларга, шулай ук ундүрт яшькә житмәгән затларга хайваннарны урамда йөртү;

6) йорт хайваннарын һәм кошларны балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдаланудагы урыннарда (чиктәш фатир коридорларында, баскыч күзәнәкләрендә, чарлактарда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда даими тоту.;

7) махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б.) үткәрү урыннарыннан тыш, йорт хайваннарының жирлекләр территорияләрендә булуы.

15.14. Йорт хайваннары һәм кош-корт хужалары бурычлы:

1) хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, тәэмин итүче терлекләрнең котыру белән чирләвенәң соңгы очрагынан соң ике ай узуы, эпизоотиягә каршы һәм профилактик чаралар уздырылу белән бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Президентының № УП-975 карары белән Татарстан Республикасының түбәндәге аерым территорияләрендә терлекләр котыру авырулы булганга иминлексезлеге сәбәпле кертелгән карантинны бетерергә;;

2) хайваннарның урнашу урынын даими контрольдә тотарга;;

3) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук үз-үзләрен гадәти булмаган тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче, изолировать хайваннар белән билгеләре авырулар;

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча хайваннарны карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дөвалау-профилактик эшкәртүләр өчен бирергә.

15.15. Үлгән терлекне күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

15.16. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) теркәргә эт гомуми нигезләрдә;

2) асрарга эт ныклы бәйдә;

3) килүчеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген төшереп калдырырга;

4) этләренә яхшы әйләндерелгән территориядә яки гомуми файдаланудагы территориядән читкә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына төшереп калдырырга.

15.17. Жәмәгать урыннарында булган, озата баручы затлардан башка күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

15.18. Сукбай хайваннарны аулаган махсус предприятие яки жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

15.19. Сукбай хайваннарны тоту чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

15.20. Рөхсәт ителми:

1) тиешле карардан башка, шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан малларны тартып алырга.;

2) этләрне кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән төшерергә.;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка, приманкалар һәм башка тоту чараларын кулланырга.

16. Жирләү урыннарын карап тоту

16.1. Жирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

16.2. Жирләү урыннарын санитар тоту дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырыла (алга таба - сатып алу). Сатып алу провайдерны (подрядчыны, башкаручыны) билгеләүдән башлана һәм контракт якларының йөкләмәләрен үтәү белән тәмамлана. Федераль закон нигезендә сатып алуларны гамәлгә ашыру турында белдерү урнаштыру яки тәминатчыны (подрядчыны, башкаручыны) билгеләүдә катнашырга чакыру жибәрү каралмаган булса, сатып алу контракт төзүдән башлана һәм яктар тарафыннан йөкләмәләрен үтәү белән тәмамлана;

16.3. Жирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

16.3.1. зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Урны территорияләрендә жәмәгать бәдрәфләре булырга тиеш чистартылган;

16.3.2. зираттагы чүп-чар контейнерлары һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыктар тупланган очракта, 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

16.3.3. агач утыртмаларының авария хәлендә булуы да рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

16.3.4. шәхесләре куелмаган каберләр яки үлгәннәрнең каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, холмик һәм кабер белән жиһазландырылырга тиеш.

16.4. Кышкы чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

16.4.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган килеш тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

16.4.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен кар явудан соң ук эшкәртү башланырга тиеш;

16.4.3. иң беренче чиратта кар чыгару, боз өю һәм Үзәк һәм керү юлларыннан кар-боз муниципаль берәмлекләрен бетерү зарур;

16.4.4. жәяүлеләр жирләү урыннарында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарға, куакларға туплау рөхсәт ителми.

16.5. Жәйге чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

16.5.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм жирләү урыннарында башка территорияләр төрле пычрактан чистартылырга тиеш;

16.5.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, агач-куак үсемлекләрен чүп-чардан арындыру чаралары ел саен үткәрелергә тиеш.

16.6. Күмелү урынын, кабер өстендәге корылманы (хачлар, һәйкәлләр, плитәләр, склепалар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, аны Колумбиядә карау ире(ай), туганнары, вафат булган затның законлы вәкиле яки мәжбүри санитар таләпләрне үтәп башка зат тарафыннан башкарыла.

17 Статъя. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

17.1. Физик һәм юридик затлар, вазыйфай затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш.

17.2. Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) нигезендә җаваплылыкка китерә.

17.3. Төзекләндерү өлкәсендәге законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту зат күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм жибәрелгән җитешсезлекләренә бетерүдән азат итми.